

**ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
З ІСТОРІЇ КНИЖКОВИХ КОЛЛЕКЦІЙ ТА КНИГИ
В УКРАЇНІ І ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ
ЕЛЕКТРОННОГО РЕСУРСУ**

В умовах будівництва нового демократичного соціуму особливо актуальним є вивчення соціокультурних аспектів минулого. Саме після набуття Україною незалежності, коли наше суспільство звільнилося від вироблених радянською ідеологією історичних констант, звернення до цих тем дозволяє нарешті заповнити простір історії України правдивою інформацією. До кола питань, які з тих чи інших причин замовчувалися або розглядалися однобоко, належить й історія книги та процеси формування історичних колекцій та зібрань в Україні.

Розвиток у нашій державі власної атестаційної системи та самостійної Вищої атестаційної комісії України, супроводжувався переглядом спеціальностей. Було сформувано комплексну дисципліну «Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство» (замість окремих «Книгознавство» та «Бібліотекознавство та бібліографознавство»), яка вперше була об'єднана в 1997 р. у відповідності до наказу Вищої атестаційної комісії України від 13 березня 1997 р. № 86.

З 2008 р., відкриття наукової галузі «соціальні комунікації» (27) науковій спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство», крім захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора і кандидата соціальних комунікацій, було надано можливість захисту на здобуття ступеня доктора і кандидата з історичних наук, а право захисту з філологічних та педагогічних наук, що було надано в 1997 р., було скасовано. Чергове підтвердження низки спеціальностей відбулося в 2011 р., коли вийшов спеціальний наказ МОН України відносно номенклатури спеціальностей¹, що мало велике значення для цієї спеціальності, яка існує також у міжнародних класифікаційних системах у розділі соціальних комунікацій (як книгознавство та бібліотечні науки).

Аналіз дисертаційних праць, що були захищені в цей період, є важливим для оцінки розвитку цього наукового напрямку в Україні, оскільки дисертація є особливим видом наукової продукції, вона тісно пов'язана з розробкою нових напрямів, аспектів, актуальних тем у науці, засвідчує рівень та інтенсивність розробки певної проблематики, є показником її загальної затребуваності суспільством, фіксує завершеність дослідження теми або проблеми, доводить достовірність наукових результатів, їхню апробацію на практиці та визнання в науковому товаристві, окреслює перспективи подальших досліджень.

Суворі вимоги до цього жанру наукової праці, починаючи від методичних засад дослідження до оформлення дисертації, є об'єктивним показни-

ком рівня розвитку наукових напрямів, хоча й не вичерпує усіх аспектів ступеня вивчення проблеми.

Аналіз існуючих праць, де розглядаються питання дисертаційних досліджень в галузі книги та книжкових колекційних зібрань, що сформувалися впродовж століть на території України, поки ще не став предметом спеціального дослідження.

Взагалі теми дисертацій, пов'язні з дослідженням історії книги та книжкових колекційних зібрань, до 90-х років був нерозробленим напрямом історико-книгознавчих досліджень, актуальність котрого пояснювалося тим, що історична книжкова спадщина України вважалася неактуальною для радянської влади, зібрання кардинально змінювали власників, знищувалися, розпорошувалися або ж просто зберігалися без належного наукового опрацювання як з боку науковців, так і з боку бібліотечних фахівців. Тому розвиток цього напрямку передбачав проведення книгознавчої та історико-культурної атрибуції книжок, а робота з ретроспективними фондами вимагала залучення фахівців відповідної кваліфікації і знання мов.

Колекційні книжкові зібрання, як правило, пов'язані з іменами видатних діячів науки та культури. Вони зберігаються у фондах бібліотек різного рівня, багато з них є родовими, містять надзвичайно цінні видання, збиралися впродовж поколінь. В їхньому складі — давні манускрипти, інкунабули, палеотипи, книги відомих видавничих марок Європи (Альдів, Ельзевірів, Плантенів, Дідо) та видання, що нині вважаються рідкісними.

За останні двадцять років книжкові колекції, зібрання та родові бібліотеки активно вивчалися істориками-книгознавцями, які захистили кандидатські дисертації з цієї проблематики, зокрема Є.А. Біленьким², С.О. Булатовою³, М.М. Калмиковою⁴, Р.С. Кириченко⁵, О.М. Колосовською⁶, М.О. Кривенко⁷, Л.В. Лисенко⁸, С.М. Міщуком⁹, Н.Р. Миронець¹⁰, Л.В. Мухою¹¹, Т.Є. Мясковою¹², О.С. Рабчун¹³, І.О. Римарович¹⁴. Хоча загальна кількість праць не є значною, вони відкрили новий напрям в українському книгознавстві та обрали своїм об'єктом фундаментальні книжкові зібрання.

У зв'язку з тим, що об'єкт дослідження завжди мав бути мало- або взагалі невивченим, а власне дослідження — спиратися на унікальні комплексні методики обліку, наукового опису, паспортизації, евристично-пошукової роботи для встановлення долі колекцій, їхніх частин та окремих унікальних книжок, — виокремлюється група дисертацій, що заклали теоретико-методологічні основи роботи з колекціями, запропонувавши систему їхнього наукового опису та паспортизації¹⁵.

Основними результатами таких досліджень стали проведення наукової реконструкції, вивчення походження та складу зібрання, залучення до наукового і культурного обігу інформації про колекції та зібрання, що містяться у фондах наукових бібліотек, зокрема Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, та у

фондах бібліотеки Волинського краєзнавчого музею в Житомирі.

Основу дисертаційних досліджень складала як історична реконструкція долі, так і джерелознавчі студії стосовно найцінніших з книгознавчої точки зору видань; масивів книжок та періодики, набутих власниками в XVII–XVIII ст.; рукописної частини зібрань; архівних джерел; колекційних історичних документів; образотворчих матеріалів; каталогів зібрань тощо. З огляду на те, що певні книжкові зібрання містять ще й, наприклад, генеалогічні джерела (зібрання Урбановських та Стажинських), а також нумізматичний та картографічний матеріал (зібрання Шодуарів), дослідники, здійснюючи аналіз родовидового складу колекцій, спиралися на комплекс спеціальних історичних дисциплін.

За складом переважають родові книжкові колекції польського походження, зібрання видатних українських діячів, культурно-просвітницьких (“Студіон”) та навчальних (Київський університет св. Володимира) установ, а також колекції іншомовної україніки.

Значний розвиток отримав напрям історії рукописної книги та стародруків. У дисертаціях з історії рукописних книг, стародруків та спеціалізованих видань також розглядаються такий напрям, як створення інформаційного ресурсу.

Напряму пов’язаний з дослідженням різних аспектів історії рукописної книги, почав розвиватися з 1993 р. у докторській дисертації Л.А. Дубровіної¹⁶, а надалі — у низці кандидатських праць М.Б. Боянівської¹⁷, О.М. Гальченко¹⁸, Л.А. Гнатенко¹⁹, О.І. Іванової²⁰, М.К. Іваннікової²¹, Є.С. Клименко²², М.М. Кольбух²³, І.А. Сергєєвої²⁴, В.Я. Фріс²⁵, Є.К. Чернухіна²⁶. У дисертаціях розглядалися різні недосліджувані у попередні роки аспекти історії книги: передусім хронологічний (X–XVIII ст.), а також мовний (кириличні слов’янські, грецькі, єврейські), видовий (нотного письма), походження (релігійна та світська). Аналізувалися різні напрями історії книги: походження книги (оправа²⁷, графіка та мова²⁸, репертуар²⁹, декорування та оздоблення³⁰). Переважна кількість кандидатських дисертацій дисертацій була підготовлена під керівництвом Л. А. Дубровіної та Я.Д. Ісаєвича. Відтоді почався розвиток напрямку багатоаспектного дослідження рукописної книги та створення електронного ресурсу на рукописні пам’ятки³¹.

Вперше питання про створення електронного ресурсу було поставлено у двох установах Національної академії наук України: у докторській дисертації Л.А. Дубровіної³², виконаної в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського, та кандидатської дисертації М.Б. Боянівської³³, виконаної в Інституті українознавства ім. І. Крип’якевича — (під керівництвом академіка Я.Д. Ісаєвича).

Питання історії стародруків висвітлюється в книгознавчих дисертаціях: докторській Г.І. Ковальчук³⁴, а також кандидатських — Н.П. Бондар³⁵, О.А. Вакільчук³⁶, І.Б. Качур³⁷, О.З. Клименко³⁸. В.Ю. Соколова³⁹. Об’єктом дослідження стали різні книжкові пам’ятки: видання І. Федорова та П. Мстиславця⁴⁰, буквар⁴¹, природна книга⁴², нотні видання⁴³, французька книга⁴⁴.

У Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського розгорнуто активну діяльність щодо створення та поповнення електронного ресурсу у розділі «Книжкові пам'ятки». Ця робота вже розпочалася в Інституті рукопису та Інституті книгознавства НБУВ. Її методичні засади були опрацьовані під час обговорення цього проекту, а методологічні — розвинуті в докторській дисертації Л.А. Дубровіної, присвяченій кодикології та кодикографії рукописної книги захищеної в 1993 р.⁴⁵, та докторській дисертації Г.І. Ковальчук, присвяченій теорії та практиці книжкового пам'яткознавства і захищеної в 2005 р.⁴⁶

У своєму дослідженні Г. І. Ковальчук висвітлила питання формування електронного ресурсу «Книжкові пам'ятки», що доповнило напрацювання до програми розвитку електронних технологій, розгорнутої на основі рекомендацій «Створення баз даних документів, визначених для включення до Державного реєстру національного культурного надбання» (базовою платформою було обрано АБІС ІРБІС)⁴⁷, Національної парламентської бібліотеки України з 2002 р.

У дисертаційних роботах піднімалися питання щодо розвитку електронних ресурсів та методичного забезпечення формування цього реєстру, відзначалася необхідність ґрунтовної розробки проблематики фахового рівня та стандартизації описування, кваліфікованої підготовки спеціалістів для атрибуції рукописних книг та стародруків. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського колективом фахівців у 2007 р. видала «Методичні рекомендації для державної реєстрації книжкових пам'яток України: кириличні рукописні книги та стародруки»⁴⁸.

Поповнення електронного ресурсу Державного реєстру зараз активно відбувається на базі Інституту української книги, зокрема його відділу стародруків та рідкісних видань та відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій⁴⁹, й відділу кодикології Інституту рукопису⁵⁰.

Розвиток цього напрямку спонукав до видання спеціального періодичного збірника наукових праць «Рукописна та книжкова спадщина України» (з 1993 р.), а також до організації підготовки спеціалістів вищої кваліфікації — кандидатів та докторів наук посередництвом аспірантури, докторантури та діяльності спеціалізованої вченої ради за спеціальністю «книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство»

Створення бази даних на рукописну книгу «Кодекс» в Інституті рукопису НБУВ також орієнтоване на можливості використання інформаційного ресурсу БД як об'єкта державної реєстрації книжкових пам'яток України, хоча завдання цієї бази є набагато ширшими^{51, 52}.

Низка кандидатських дисертацій, присвячених рукописній книзі і захищених у НБУВ, була орієнтована на створення стандартизованих описів рукописних книг різного виду і типу та рідкісних видань.

Це, зокрема, дисертаційні дослідження О.А. Іванової⁵³, М.К. Іваннікової⁵⁴, Е.С. Клименко⁵⁵, О.А. Вакульчук⁵⁶. Нарешті, в докторській дисертації К.В. Лобузінної, присвяченій формуванню в бібліотеках інтегрованого ресур-

су, були розроблені науково-організаційні та науково-методичні засади створення бібліотечних інформаційних ресурсів з інтелектуальним доступом, орієнтованих на ефективне отримання знань в процесі документальної комунікації, серед яких книга займає провідне місце⁵⁷.

Усе це сприяло активізації діяльності стосовно виявлення у великих бібліотеках держави книжкових та інших документальних пам'яток для внесення їх до Державного реєстру національного культурного надбання, їхньої атрибуції, відбору та описування.

Сьогодні ставиться питання про необхідність надати статус книжкових пам'яток не лише окремим книгам, але й цінним книжковим колекціям, які також охороняються державою. Нині електронний ресурс книжкових пам'яток і колекцій містить поприміркові описи найцінніших і найдавніших документів — рукописних книг; інкунабул; палеотипів; стародруків кириличним, гражданським, латинським шрифтом; українських видань до 1860 р. включно. Наповнення ресурсу до значної міри стало можливим завдяки дисертаційним дослідженням в галузі історії книги та книжкових колекцій. Тут передбачається структурування за певними критеріями: прижиттєві видання видатних письменників, науковців, громадських діячів; шедеври поліграфії та книжкового мистецтва, подарункові, бібліофільські видання чи підносні примірники; рідкісні книги; примірники з автографами видатних особистостей; надруковані на незвичайних матеріалах та ін.

На завершення слід підвести підсумок. Лише в період незалежності книжкові зібрання та пам'ятки книги, що потребували наукового опису, атрибуції, встановлення їхнього походження, здійснення реконструкції складу та змісту, вивчення історії формування, родоводу власників, почали розглядатися як явище книжкової культури й історико-культурне джерело та як необхідна складова розвитку науки й освіти в Україні.

У цих дисертаціях розвивається комплексний підхід у методології дослідження таких фондів, включаючи історичний, книгознавчий, бібліотечнознавчий, мовознавчий, літературознавчий, мистецтвознавчий аспекти, що дає змогу ввести до наукового обігу новий фактографічний матеріал та сприяє розширенню тематики історичних студій.

Важливим результатом дисертаційних досліджень з книгознавства є те, що початок створення електронних ресурсів, бази даних на бібліотечні колекції та зібрання, рукописні книги та стародруки, окремі види спеціалізованих видань (зокрема нотні) також тісно пов'язаний з напрацюваннями дисертаційних досліджень в галузі книгознавства.

---

1. Про затвердження Переліку наукових спеціальностей : Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 р. № 1057 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 78. — С. 215.

2. *Біленький С.А.* Архів і бібліотека Шодуарів як джерело з історії колекціонування і бібліографії в Україні XIX–XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Біленький Євген Андрійович ; Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. — К., 2001. — 18 с.

3. *Булатова С.О.* Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських XVII — сер. XIX ст.: походження, доля та історико- книгознавча реконструкція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Булатова Світлана Олегівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 1999. — 17 с.

4. *Калмикова М.М.* Особові книжкові зібрання у фондах Наукової бібліотеки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (1918–1941) : історія формування та зміст : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Калмикова Марина Михайлівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2010. — 20 с.

5. *Кириченко Р.С.* Франкомовна україніка кінця XVII — початку XX ст. у бібліотечних колекціях України: походження, склад, зміст, історико-книгознавча реконструкція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Кириченко Раїса Степанівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2005. — 19 с.

6. *Колосовська О.М.* Дослідження та колекціонування стародрукованої кириличної книги в Галичині (кінець XVIII — перша половина XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Колосовська Ольга Михайлівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 1998. — 17 с.

7. *Кривенко М.О.* Книгозбірня «Студіону» у Львові (1909–1940 рр.): історія, сучасний стан фонду : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Кривенко Маргарита Олександрівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2010. — 20 с.

8. *Лисенко Л.В.* Бібліотечні колекції та зібрання XIX–XX століття як об'єкт археографічного та джерелознавчого опису : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Лисенко Людмила Володимирівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2004. — 19 с.

9. *Миронець Н.Р.* Книжково-рукописне зібрання барона Ф. Р. Штейнгеля: формування, зміст, доля : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Миронець Ніна Ростиславівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2004. — 18 с.

10. *Мищук С.М.* Бібліотека Волинського краєзнавчого музею у Житомирі (1900–1932): походження, склад, доля : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Мищук Сергій Миколайович ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — К., 2003. — 16 с.

11. *Муха Л.В.* Бібліотечні колекції та зібрання в системі історико-культурних фондів: реконструкція і реєстраційний опис : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Муха Людмила Вікторівна ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — К., 1997. — 26 с.

12. *Мяскова Т.Є.* Історія комплектування та сучасний стан колекційних фондів бібліотеки Київського університету св. Володимира (1834–1927 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Мяскова Тетяна Євгенівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2001. — 17 с.

13. *Рабчун О.С.* Родова книгозбірня Урбановських та Стажинських як об'єкт історико-книгознавчого дослідження (XIX — поч. ХХІ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Рабчун Оксана Станіславівна ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — К., 2012. — 16 с.

14. *Римарович І.О.* Родові книгозбірні Правобережної України XVIII ст. у фондах Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського: історія та бібліографічна реконструкція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Римарович Ірина Олегівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2001. — 17 с.
15. *Лисенко Л.В.* Бібліотечні колекції та зібрання...; Муха Л.В. Бібліотечні колекції та зібрання в системі історико-культурних фондів...
16. *Дубровіна Л.А.* Кодикологія та кодикографія як спеціальні історичні дисципліни в дослідженнях історії української книги : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук : спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство і спеціальні історичні дисципліни» / Дубровіна Любов Андріївна ; Інститут історії України. — К. 1993. — 42 с.
17. *Боянівська М.Б.* Українська рукописна книга в XV — першій половині XVII ст.: виробництво і поширення [Текст] : автореф. дис..канд. іст. наук : 07.00.02 / Боянівська Марта Богданівна ; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. — Львів, 1994. — 26 с.
18. *Гальченко О.М.* Оправа українських книг та стародруків як об'єкт кодикографії: Автореф. дис. ... канд. іст. наук. / НАН України. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. — К, 1994.
19. *Гнатенко Л.А.* Староукраїнський правопис останньої чверті XIV — першої чверті XVII ст. у зв'язку з проблемою другого південнослов'янського графіко-орфографічного впливу (Букви на позначення голосних звуків): Автореф. дис. ...ступ. канд. філолог. наук. / НАН України. Інститут української мови. — К., 1997 р.
20. *Іванова О.А.* Рукописна книга XVI ст. в Україні. Основні засади кодикологічного опису : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Іванова Ольга Андріївна; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2003. — 20 с.
21. *Іваннікова М.К.* Кирилична світська книга XVII ст. в фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського: історико-кодикологічний опис : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Іваннікова Марія Костянтинівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2003. — 18 с.
22. *Клименко Е.С.* Музична крюкова рукописна книга XII — початку XX ст. в Україні: історико-кодикологічний опис : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Клименко Еріка Станіславівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2007. — 20 с.
23. *Кольбух М.М.* Кирилична рукописна книга XVI ст. в історико-культурному процесі в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Кольбух Марія Михайлівна; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2008. — 20 с.
24. *Сергєєва І.А.* Історико-книгознавчий аналіз та археографічний опис єврейських декорованих рукописних пам'яток України 18 — поч. 20 ст. Автореф. дис. ... канд. іст. наук / НАН України. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. — К., 1998. — 19 с.
25. *Фріс В.Я.* Кирилична рукописна книга в Україні XVI — першій половині XVII ст.: кодикологія та регіональні особливості : автореф. дис. на здобуття вч. ступеня канд. іст. наук : 07.00.02. / Фріс Віра Ярославівна ; НАН України, Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича. Львів, 1994. — 25 с.
26. *Чернухін Є.К.* Грецькі рукописи IV—XX ст. у фондах Національної Бібліотеки імені В.І. Вернадського: Кодикологічне дослідження: Автореф. дис. ... канд. філол. наук // НАН України. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. — К., 1999. — 19 с.
27. *Гальченко О.М.* Оправа українських книг...
28. *Гнатенко Л.А.* Староукраїнський правопис...

29. *Боянівська М.Б.* Українська рукописна книга...; *Іваннікова М.К.* Кирилична світська книга...; *Фріс В.Я.* Кирилична рукописна книга...; *Клименко Е.С.* Музична крюкова рукописна книга...; *Чернухін Є.К.* Грецькі рукописи...; *Іванова О.А.* Рукописна книга XVI ст...

30. *Гальченко О.М.* Оправа українських книг...; *Сергєєва І. А.* Історико-книгознавчий аналіз...

31. *Дубровіна Л.А.* Кодикологічні, палеографічні та археографічні дослідження рукописних книг в Інституті рукопису НБУВ (кінець 80-х років XX ст.— початок XXI ст.) // Вісн. Львів. ун-ту. Серія книгознавство — 2006. — Вип. 1. — С. 20–30.

32. *Дубровіна Л.А.* Кодикологія та кодикографія...

33. *Боянівська М.Б.* Українська рукописна книга...

34. *Ковальчук Г.І.* Теорія та практика книжкового пам'яткознавства XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Ковальчук Галина Іванівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2005. — 37 с.

35. *Бондар Н.П.* Історико-книгознавче дослідження видань І. Федорова та П. Мстиславця: філігранологічний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Бондар Наталія Петрівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2011. — 17 с.

36. *Вакульчук О.А.* Українські нотні видання 1923–1934 років: книгознавчий і бібліографічний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Вакульчук Ольга Анатоліївна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2006. — 20 с.

37. *Качур І.Б.* Французька книга в Галичині у другій половині XVII ст.: видавничий репертуар, розповсюдження та рецепція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Качур Ірина Богданівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2009. — 19 с.

38. *Клименко О.З.* Друкований буквар в Україні XVII — початку XX ст.: історико-книгознавче дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Клименко Оксана Зіновіївна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2001. — 16 с.

39. *Соколов В.Ю.* Природничо-наукова і технічна книга в Україні у XVIII ст. (історико-книгознавчий аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Соколов Віктор Юрійович ; Київський держ. ун-т культури і мистецтв. — К., 1998. — 16 с.

40. *Бондар Н.П.* Історико-книгознавче дослідження...

41. *Клименко О.З.* Друкований буквар в Україні...

42. *Соколов В.Ю.* Природничо-наукова і технічна книга в Україні...

43. *Вакульчук О.А.* Українські нотні видання...

44. *Качур І.Б.* Французька книга в Галичині...

45. *Дубровіна Л.А.* Кодикологія та кодикографія...

46. *Ковальчук Г.І.* Теорія та практика книжкового пам'яткознавства XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Ковальчук Галина Іванівна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2005. — 37 с.

47. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 р. № 466; Положення про порядок віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних документальних пам'яток, включення їх до Державного реєстру національного культурного надбання, а також їх зберігання: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 1995 р. № 853 // Архіви України. — 1995. — № 4–6.

48. Методичні рекомендації для Державної реєстрації книжкових пам'яток України. Кириличні рукописні книги та стародруки. Принципи реєстраційного опису / Нац. акад. наук

України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2007. — 134 с. Частина 1. Кириличні рукописні книги і стародруки: Методичні рекомендації для заповнення бази даних Державного реєстру національного культурного надбання / укл. Л.А. Дубровіна, Л.А. Гнатенко, О.А. Іванова, Н.М. Зубкова. Частина 2. Методичні засади опису кирилических видань для Державного реєстру книжкових пам'яток України / укл. Г.І. Ковальчук, Н.П. Бондар, Р.Є. Кисельов.

49. *Ковальчук Г.І.* Створення Державного реєстру книжкових пам'яток України як складової частини Державного реєстру національного культурного надбання // Бібл. вісн. — 2004. — № 2. — С. 2–10; *ІІ ж.* Державний реєстр книжкових пам'яток України і український бібліографічний репертуар: питання співвідношення // Наукові праці НБУВ / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Асоц. б-к України ; редкол. О.С. Онищенко (голова) [та ін.]. — К., 2006. — Вип. 16. — С. 306–314; *ІІ ж.* Державний реєстр книжкових пам'яток // Українська архівна енциклопедія / Держ. ком. архівів України, Укр. НДІ архів. справи та документознавства. — К., 2008. — С. 351–352.

50. *Іванова О.А.* База даних «Кодекс» рукописної книги XVI ст. // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. — 2001. — Вип. 6. — С. 289–294; *Дубровіна Л.А., Іванова О.А.* Научное описание рукописных книг в Институте рукописи Национальной библиотеки Украины им. В.И. Вернадского и создание базы данных «Кодекс» / Л.А. Дубровина, О.А. Иванова // Архивознавство, археографія, джерелознавство. — 2002. — Вип. 5. — С. 45–55; *Дубровіна Л.А., Іванова О.А.* Використання баз даних у кодикологічних дослідженнях рукописних книг на прикладі бази даних «Кодекс» // Вісник Львів. ун-тету. Сер. Книгознавство та інфор. технології. — Львів, 2007. — Вип. 2. — С. 106–115.

51. *Дубровіна Л.А.* Рукописно-книжна спадщина України в сфері національної культури: створення традиційних і електронних ресурсів / Любов Андріївна Дубровіна // Рукописна та книжкова спадщина України. — Вип. 18. — К., 2014. — С. 286–315.

52. *Литвинова Л.А.* Дисертаційні дослідження як джерело визначення стану і тенденцій розвитку книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства в Україні (1994–2012). Дис. наук. ступеня канд. наук з соц. комунікацій : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство». — К., 2013. — 285 с.

53. *Іванова О.А.* Рукописна книга XVI ст....

54. *Іваннікова М.К.* Кирилическа світська книга...

55. *Клименко Е.С.* Музична крюкова рукописна книга...

56. *Вакульчук О.А.* Українські нотні видання...

57. *Лобузінa К.В.* Знаннєві ресурси у бібліотечно-інформаційній діяльності: організація, управління, доступ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з соціальних комунікацій : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Лобузінa Катерина Вілентіївна ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. — К., 2013. — 38 с.